

NEUVOSTON SUOSITUS,**annettu 13 päivänä heinäkuuta 2018,****Latvian vuoden 2018 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Latvian vuoden 2018 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto**

(2018/C 320/13)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta 7 päivänä heinäkuuta 1997 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 ⁽¹⁾ ja erityisesti sen 5 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Komissio hyväksyi 22 päivänä marraskuuta 2017 vuotuisen kasvuselvityksen, mikä aloitti vuoden 2018 talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson. Se otti huomioon Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission 17 päivänä marraskuuta 2017 antaman Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariaa koskevan julistuksen. Eurooppa-neuvosto vahvisti vuotuisen kasvuselvityksen ensisijaiset tavoitteet 22 päivänä maaliskuuta 2018. Komissio hyväksyi 22 päivänä marraskuuta 2017 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011 ⁽²⁾ perusteella varoituskonkreettisia koskevan kertomuksen, jossa se katsoi, että Latvia ei kuulu niihin jäsenvaltioihin, joista laadittaisiin perusteellinen tarkastelu. Samana päivänä komissio hyväksyi myös suosituksen neuvoston suositukseksi euroalueen talouspolitiikasta, jonka Eurooppa-neuvosto vahvisti 22 päivänä maaliskuuta 2018. Neuvosto hyväksyi 14 päivänä toukokuuta 2018 suosituksen euroalueen talouspolitiikasta ⁽³⁾, jäljempänä 'euroalueen suositus'.
- (2) Koska Latvia kuuluu jäsenvaltioihin, joiden rahayksikkö on euro, ja koska taloudet ovat talous- ja rahaliitossa vahvasti yhteydessä toisiinsa, Latvian olisi varmistettava, että jäljempänä esitettävistä suosituksista ja erityisesti suosituksista 1 ja 2 ilmenevä euroalueen suositus pannaan täytäntöön täysimääräisesti ja oikea-aikaisesti.
- (3) Latviaa koskeva vuoden 2018 maaportti julkaistiin 7 päivänä maaliskuuta 2018. Siinä arvioitiin Latvian edistymistä neuvoston 11 päivänä heinäkuuta 2017 hyväksymien maakohtaisten suositusten ⁽⁴⁾ noudattamisessa, aiempina vuosina annettujen maakohtaisten suositusten noudattamisessa ja kansallisten Eurooppa 2020 -tavoitteidensa saavuttamisessa.
- (4) Latvia toimitti vuoden 2018 kansallisen uudistusohjelmansa 11 päivänä huhtikuuta 2018 ja vuoden 2018 vakausohjelmansa 16 päivänä huhtikuuta 2018. Ohjelmat on arvioitu samaan aikaan, jotta niiden keskinäiset yhteydet on voitu ottaa huomioon.

⁽¹⁾ EYVL L 209, 2.8.1997, s. 1.⁽²⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1176/2011, annettu 16 päivänä marraskuuta 2011, makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta (EUVL L 306, 23.11.2011, s. 25).⁽³⁾ EUVL C 179, 25.5.2018, s. 1.⁽⁴⁾ EUVL C 261, 9.8.2017, s. 1.

- (5) Kauden 2014–2020 Euroopan rakenne- ja investointirahastojen, jäljempänä 'ERI-rahastot', ohjelmasuunnittelussa on otettu huomioon asiaankuuluvat maakohtaiset suositukset. Kuten Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1303/2013⁽¹⁾ 23 artiklassa säädetään, komissio voi pyytää jäsenvaltiota tarkastelemaan uudelleen kumppanuussopimustaan ja asiaankuuluvia ohjelmiaan ja esittämään niihin muutoksia, kun tämä on tarpeen asiaankuuluvien neuvoston suositusten täytäntöönpanon tukemiseksi. Komissio on antanut tarkempaa tietoa kyseisen säännöksen hyödyntämisestä ohjeissa sellaisten toimenpiteiden soveltamiselle, joilla ERI-rahastojen vaikuttavuus kytketään talouden tehokkaaseen ohjaukseen ja hallintaan.
- (6) Latviaan sovelletaan vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevää osiota. Vuoden 2018 vakaushjelmassaan hallitus odottaa julkisen talouden rahoitusaseman heikkenevän 0,5 prosentin alijäämästä suhteessa BKT:hen vuonna 2017 0,9 prosentin alijäämään suhteessa BKT:hen vuosina 2018 ja 2019 ja kohenevan tämän jälkeen niin, että se on 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen vuosina 2020 ja 2021. Tämän kehitysuran odotetaan noudattavan julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitetta, joka on 1 prosentin rakenteellinen alijäämä suhteessa BKT:hen, sekä sallittuja poikkeamia, jotka perustuvat eläkeuudistukseen ja terveydenhuoltoalan rakenneuudistulausekkeeseen. Uudelleenlasketun⁽²⁾ rakenteellisen rahoitusaseman alijäämän, joka vuonna 2017 oli – 1,2 prosenttia suhteessa BKT:hen, odotetaan heikkenevän – 1,7 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2018 ja supistuvan tämän jälkeen – 1,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2019. Vuoden 2018 vakaushjelman mukaan julkisen talouden velan, joka vuonna 2017 oli 40,1 prosenttia suhteessa BKT:hen, odotetaan supistuvan 36 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2021. Vuoden 2018 vakaushjelmassa esitetyt BKT:n kasvua koskevat ennusteet näyttävät huomattavan suotuisilta vuoden 2018 osalta ja uskottavilta vuoden 2019 osalta, kun niitä verrataan komission talousennusteeseen. Julkisen talouden rahoitusasemaan kohdistuu negatiivisia riskejä, jotka liittyvät verosäännösten noudattamista parantavien toimenpiteiden tulosta koskevaan optimistiseen ennusteeseen.
- (7) Neuvosto suositti 11 päivänä heinäkuuta 2017, että Latvia saavuttaisi julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteen vuonna 2018 ottaen huomioon eläkejärjestelmän uudistuksen ja rakenneuudistusten toteuttamiseen liittyvät sallitut tilapäiset poikkeamat. Tämä vastaa nettomääräisten julkisten perusmenojen⁽³⁾ 6,0 prosentin nimellistä enimmäiskasvuvauhtia vuonna 2018. Tällöin rakenteellisen rahoitusaseman sallittu heikkeneminen olisi 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Komission kevään 2018 talousennusteen mukaan on vaarana, että julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteesta poiketaan merkittävästi vuonna 2018. Koska vuoden 2017 tulos on odotettua parempi, tämä riski saattaa olla pienempi vuonna 2018. Lisäksi yhteisesti sovittujen menetelmien perusteella laadittuun Latvian tuotantokuilu-arvioon liittyvä komission kevään 2018 talousennusteeseen perustuvan uskottavuusvälineen perusteella paljon epävarmuutta. Jos asialle saadaan vahvistus, nämä tekijät otetaan huomioon keväällä 2019 tehtävässä vuotta 2018 koskevassa jälkiarvioinnissa.
- (8) Latvian olisi saavutettava julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteensa vuonna 2019, kun otetaan huomioon vuosiksi 2017–2019 myönnetty tilapäinen poikkeama, joka liittyy terveydenhuoltoalan rakenneuudistuksen toteuttamiseen. Tämä vastaa nettomääräisten julkisten perusmenojen 4,3 prosentin nimellistä enimmäiskasvuvauhtia vuonna 2019, jolloin rakenteellisen rahoitusaseman vaadittu paraneminen olisi 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Komission kevään 2018 talousennusteen mukaan on vaarana, että tästä vaatimuksesta poiketaan merkittävästi vuonna 2019 ja vuosina 2018 ja 2019 yhdessä tarkasteltuina. Kaiken kaikkiaan neuvosto katsoo, että vuodesta 2018 alkaen olisi toteutettava tarvittavia toimenpiteitä vakaus- ja kasvusopimuksen vaatimusten noudattamiseksi.
- (9) Tuloerot ovat Latviassa suuria. Vuonna 2017 tuloerosuhde oli 6,3, kun rikkaimpia 20:tä prosenttia kotitalouksista verrattiin köyhimpiin 20 prosenttiin kotitalouksista. Luku on unionin suurimpia, sillä vero- ja etuusjärjestelmän kautta tehtävä uudelleenjako on vähäisempää. Latvian verojärjestelmää on uudistettu ja henkilötuloveron progressiivisuutta on lisätty. Pienituloisten palkansaajien verokiila on kuitenkin suhteellisen suuri eikä kannusta työllistymään virallisesti. Verouudistus on rajallinen siltä osin kuin on kyse verotuksen painopisteen siirtämisestä lähteisiin, jotka ovat vähemmän haitallisia kasvun kannalta, ja verotulojen lisäämistä suhteessa BKT:hen koskevan tavoitteen saavuttamisesta. Verotulojen vähäisyys suhteessa BKT:hen rajoittaa julkisten palvelujen ja sosiaalisen osallisuuden kestäväan tarjoamiseen käytettävissä olevia resursseja. Kiinteistö- ja pääomaverojen tulopotentiaalia ei hyödynnetä tarpeeksi muihin unionimaihin verrattuna. Vaikka veronkierron torjumisessa on jonkin verran edistytty, verosäännösten noudattaminen on edelleen huomattava haaste.

⁽¹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1303/2013, annettu 17 päivänä joulukuuta 2013, Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa, koheesiorahastoa, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä sekä Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1083/2006 kumoamisesta (EUVL L 347, 20.12.2013, s. 320).

⁽²⁾ Komission yhteistä menetelmää noudattaen uudelleen laskema suhdannekorjattu rahoitusasema ilman kertaluonteisia ja väliaikaisia toimenpiteitä.

⁽³⁾ Nettomääräisillä julkisilla perusmenoilla tarkoitetaan julkisten menojen kokonaismäärää ilman korkomenoja, ilman unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka korvataan täysin unionin varoista saatavilla tuloilla, ja ilman ei-päätösperäisiä työttömyysetuusmenojen muutoksia. Kansallisesti rahoitettu kiinteän pääoman bruttomuodostus jaetaan neljälle vuodelle. Päätösperäiset tulopuolen toimenpiteet ja lakisääteiset tulojen lisäykset otetaan huomioon. Meno- ja tulopuolen kertaluonteiset toimenpiteet kuittaavat toisensa.

- (10) Sosiaalisen turvaverkon heikkoudet ilmenevät köyhyyden tai syrjäytymisen vaarassa olevien henkilöiden suurena osuutena ja merkitsevät haasteita vähimmäistulon, eläkkeiden ja vammaisten osallisuuden kannalta. Vammaisten ja ikääntyneiden köyhyysaste on noussut viime vuosina ja on unionin suurimpia. Vähimmäistoimeentuloa koskevasta uudistuksesta ilmoitettiin vuonna 2014, mutta sitä ei ole pantu täytäntöön. Tällä on kielteisiä vaikutuksia köyhimpiin kotitalouksiin. Sosiaalietuuksien riittävyys on lisääntynyt vain hieman, ja etuudet ovat edelleen riittämättömiä. Vanhuuseläkkeiden vähimmäismäärää ei ole korotettu vuoden 2006 jälkeen. Erittäin puutteellisissa asuinoloissa asuvien osuus on unionin suurimpia, ja sosiaalisen asuntotuotannon asuntoja on vähän.
- (11) Työmarkkinat kiristyvät epäsuotuisan väestökehityksen ja maastamuuton myötä. Vaikka työvoiman tarjonnan supistuminen on alkanut rajoittaa työllisyyden kasvua, työllistymismahdollisuudet vaihtelevat alueittain ja taitotasoitain. Ammattikoulutuksen oppisuunnitelmien uudistus, jonka tarkoituksena on mukauttaa koulutusta nykyajan osaamisvaatimuksiin, on edistynyt. Lisätoimia tarvitaan kuitenkin uudistuksen panemiseksi täytäntöön täysimääräisesti ja osallistumisasteen nostamiseksi ammatillisessa perus- ja jatkokoulutuksessa. Uuden työpaikalla oppimista koskevan järjestelmän täytäntöönpano on alkanut, ja siihen osallistuvat työmarkkinaosapuolet ja yritykset. Järjestelmään osallistuvien opiskelijoiden määrä on kuitenkin vähäinen. Aikuisten osallistuminen koulutukseen on lisääntynyt vain hieman, ja työttömien osallistuminen aktiivisen työvoimapolitiikan toimenpiteisiin on vähäisempää kuin useimmissa muissa jäsenvaltioissa. Tämä on huolestuttavaa, sillä matalan osaamistason työntekijöiden työttömyysaste on korkea. Laajemmin tarkasteltuna työmarkkinaosapuolten valmiuksien vahvistaminen on tärkeää niiden kanssa tehtävän yhteistyön lisäämiseksi.
- (12) Uudistuksia on toteutettu terveydenhuoltojärjestelmässä. Terveydenhuollon rahoituksen lisääntymisen odotetaan vähentävän joitain palvelujen saatavuuteen liittyviä vuotuisia pääsyräjoituksia ja pitkiä odotusaikoja. Terveydenhuollon julkinen rahoitus on edelleen selvästi alle unionin keskiarvon, ja tehostamistoimenpiteet ovat vielä toteuttamatta, mukaan lukien tehokkaat ehkäisevät toimenpiteet, sairaalasektorin yksinkertaistaminen, perusterveydenhuollon vahvistaminen ja kohdennettu laadunhallinta. Terveydenhuollon tulokset ovat suhteellisen heikkoja, ja kaikkien oikea-aikainen pääsy kohtuuhintaiseen terveydenhuoltoon aiheuttaa edelleen huolta. Liian suuri turvautuminen potilailta perittäviin maksuihin ja terveyspalveluiden jakaminen kahteen ryhmään ("täysimääräiset palvelut" ja "vähimmäistason palvelut") saattaa aiheuttaa sen, että eräiden ryhmien pääsy terveyspalveluihin heikkenee ja terveysongelmat lisääntyvät.
- (13) Sääntelyn laadun heikkouksilla ja julkishallinnon vähäisellä tehokkuudella ja tuloksellisuudella on haitallinen vaikutus liiketoimintaympäristöön. Hallitus hyväksyi vuonna 2017 kevyempään ja ammattimaisempaan julkiseen sektoriin tähtäävän kunnianhimoisen uudistusohjelman, jonka tavoitteena on tehostaa julkista sektoria vähentämällä henkilöstöä ja keskittämällä tukitoimintoja, lujittamalla samalla tuloksiin perustuvaa maksatusta ja lisäämällä läpinäkyvyyttä. Suunnitelma rajoittuu kuitenkin keskushallintoon huolimatta siitä, että merkittäviä tehokkuushyötyjä voitaisiin saavuttaa myös kuntatasolla. Valtionyhtiöitä, joiden osuus taloudesta on huomattava, koordinoidaan hallituksen tasolla. Vaikka keskushallinnon omistamat yritykset kuuluvat keskitetyn hallinnointi- ja ohjausjärjestelmän piiriin, kuntien omistamat satamat ja yritykset ovat tämän järjestelmän ulkopuolella.
- (14) Korruptio on edelleen haittatekijä Latvian liiketoimintaympäristössä, ja eturistiriitojen estäminen on yhä jäykkää ja kaavamaisista. Väärinkäytösten paljastajien suojaa koskevan lainsäädännön viivästyminen heikentää julkisen hallinnon vastuuvuolisuutta ja tehokkuutta. Maksukyvyttömyysmenettelyn sääntelyä on vahvistettu merkittävästi viime vuosina, mikä rajoittaa mahdollisuuksia väärinkäytöksiin. Tuomarineuvosto on kuitenkin edistänyt maksukyvyttömyysmenettelyyn liittyvien aikaisempien väärinkäytösväitteiden tutkintaa ja tarkastellut uudelleen eräitä asioita. Se on suositellut tuomarien pätevyysarvioinnin parantamista ja tarkastellut käytettävissä olevia kurinpitotoimenpiteitä.
- (15) Ulkomailla asuvia asiakkaita palveleviin latvialaisiin pankkeihin kohdistuu suuri rahanpesuriski. Tämä aiheuttaa haasteita Latvian rahoitusjärjestelmälle ja voi vahingoittaa sen mainetta ja vaikuttaa kielteisesti investointeihin ja talouskasvuun. Rahanpesun torjuntakehystä on hiljattain vahvistettu, mutta toimenpiteitä olisi toteutettava jatkuvasti kestävä parannuksen aikaansaamiseksi. Latvia on vastikään hyväksynyt lain, jonka tavoitteena on rajoittaa merkittävästi Latvian rahoitusalan altistumista rahanpesuriskeille. Tärkeimpiä keinoja ovat rahoituslaitosten ja lainvalvontaviranomaisten välisen tietojenvaihdon lisääminen ja pöytälaatikkoyhtiöiden kanssa toteutettavien liiketoimien rajoittaminen. Lain seurauksia ja tuloksellisuutta on seurattava.
- (16) Komissio on vuoden 2018 talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson osana tehnyt kattavan analyysin Latvian talouspolitiikasta ja julkaisut sen vuoden 2018 maaraportissa. Se on arvioinut myös vuoden 2018 vakausohjelman, vuoden 2018 kansallisen uudistusohjelman ja jatkotoimenpiteet, joita on toteutettu Latvialle

viime vuosina annettujen suositusten noudattamiseksi. Komissio on ottanut huomioon ohjelmien ja jatkotoimenpiteiden merkityksen Latvian finanssipolitiikan sekä sosiaali- ja talouspolitiikan kestävyuden kannalta mutta myös sen, missä määrin ne ovat unionin sääntöjen ja ohjeiden mukaisia, koska unionin yleistä talouden ohjausta on tarpeen vahvistaa antamalla unionin tason panos tuleviin kansallisiin päätöksiin.

- (17) Neuvosto on tutkinut vuoden 2018 vakausohjelman tämän arvioinnin perusteella, ja sen lausunto ⁽¹⁾ ilmenee erityisesti suosituksesta 1,

SUOSITTAA, että Latvia toteuttaa vuosina 2018 ja 2019 toimia, joilla se

1. saavuttaa julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteen vuonna 2019, kun otetaan huomioon rakenneuudistusten toteuttamisen takia tilapäisesti sallitut poikkeamat; vähentää matalapalkkaisten työntekijöiden verorasitusta siirtämällä verotuksen painopistettä muihin lähteisiin, erityisesti pääomaan ja kiinteistöihin, ja parantamalla verosäännösten noudattamista;
2. parantaa vähimmäistoimeentuloetuuksien, vanhuuseläkkeiden vähimmäismäärän ja vammaisten tulotuen riittävyyttä; lisää ammatillisen koulutuksen työmarkkinarelevanssia ja edistää matalan osaamistason työntekijöiden ja työnhakijoiden osaamisen kehittämistä; parantaa terveydenhuoltojärjestelmän saatavuutta, laatua ja kustannustehokkuutta;
3. vahvistaa julkisen sektorin tehokkuutta erityisesti paikallisviranomaisten ja valtionyhtiöiden osalta; lisää julkishallinnon vastuuvollisuutta suojelemalla väärinkäytösten paljastajia, estämällä eturistiriitoja ja ryhtymällä jatkotoimiin meneillään olevan, aikaisempia maksukyvyttömyysmenettelyjä koskevan arvioinnin tulosten perusteella.

Tehty Brysselissä 13 päivänä heinäkuuta 2018.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

H. LÖGER

⁽¹⁾ Asetuksen (EY) N:o 1466/97 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti.